

Az üldözöttekre, a megtorlások áldozataira emlékezünk ma

CSONGRÁD MEGYE. A második világháború után a szovjet megszállók 800 ezer magyar embert hurcoltak munkatáborokba, és mintegy kétszázezer nőt erőszakoltak meg. A rendőrség és a közigazgatás 1944 végétől kommunista befolyás alatt állt, és elnyomásban tartotta az egész társadalmat. A népbíróági és ÁVH-s eljárások, a köztörvényes bűncselekményeknek álcázott politikai ügyek és koncepciók perек több százezer embert érintettek. Az 56-os forradalom és szabadságharc leverése után Csongrád megyében is komoly megtorlások zajlottak, amelyek áldozata volt többek között a szőregi Földesi Tibor, a szegedi Kováts József, a hódmezővásárhelyi Gácsi László és az újszentiváni Putnik Tivadar.

– Nekik nevük és történetük van, ellentétben az áldozatok többségével – hangsúlyozta Miklós Péter, az SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar docense, a hódmezővásárhelyi Emlékpont intézményvezetője.

Február 25. a kommunizmus áldozatainak emléknapja 2000 óta.

9. »

A rendszerváltás után szállították el az 1970-ben felavatott Lenin-szobrot Vásárhelyen. FOTÓ: EMLÉKPONT MŰZEUM

Az áldozatok többségének sem nevét, sem történetét nem ismerjük

Az ezredforduló óta február 25. a kommunizmus áldozatainak emléknapja. 1947-e napján vitték el a szovjet csapatok Kovács Bélát, a Független Kisgazdapárt főtítkárárt a Szovjetunióba, ahol nyolc évet töltött fogságban. Elhurcolása a demokrácia alapelveinek és az emberi szabadságjogok lábbal tiprásának jelképévé vált, amely a kommunista diktatúra több mint négy évtizedes fennhatóságát jellemezte.

CSONGRÁD MEGYE
KOÓS KATA

– Az, hogy 1947. február 25-én a kormánypart második számú vezetőjét idegen csapatok egyszerűen az utcáról elhurcolták bírósági ítélet és elfogatóparancs nélkül, az ország szovjet típusú rendszerre való áttérésének jelképes mozzanata volt – magyarázta Miklós Péter, a Szegei Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karának főiskolai docense, a hődmezővásárhelyi Emlékpont múzeum intézményvezetője.

A SZOVJET MEGSZÁLLÁS ÁLDOZATAI

1944-ben már megindultak a politikai eljárások: politikai delegáltakból álló népbíróságokat hoztak létre. Az elmarasztaló népbírósági ítéleteknek három elemet kellett tartalmazniuk: politikai jogfosztást, részleges vagy teljes vagyonelkobzást és szabadságvesztést vagy halálos ítéletet. Országsszerte a népbírósági eljárásokban csaknem hatvan ezer ember volt érintett, megközelítőleg kétszáz halálos ítéletet hajtottak végre. Hődmezővásárhelyen például több mint száz gazda ellen indult ilyen eljárás, amelyek révén a vagyonos, illetve a közéletben vagy egyház-közösségekben aktív embereket, a potenciális antikommunistákat akarták politikailag és gazdaságilag is megsemmisíteni.

Miklós Péter történész szerint akinek vannak konkrét emlékei az 1989 előtti világról, az valamilyen szinten a kommunizmus áldozatának tekintethető. FOTÓ: KARNOK CSABA

Április 4-i megemlékezés a szegei színházban. FOTÓ: SOMOGYI KÁROLYNÉ (A DÉLMAGYARORSZÁG ARCHÍVUMÁBÓL)

A RÁKOSI-RENDSZER

A Rákosi-rendszert a hírhedt ÁVH tevékenysége és az intézményes terror határozta meg. A népbírósági és ÁVH-s eljárások, a köztörvényes bűncselekményeknek álcázott politikai ügyek és koncepciók perük több százezer embert érintettek.

– Újszentiván történetében találtam olyan esetet,

mikor egy gazdálkodót 1945-ben három tojás beszolgáltatásának elmaradása miatt részesítettek büntetésben, a népgazdaság ellenességének bélyegezték – mondta a főiskolai docens, majd hozzátette: ekkor alakultak ki a munka- és internálótáborok is. – A kollektív megbélyegzés is jellemző volt. Egyrészt a németeket kiállították ki háborús bűnösöknek, majd 1948 után a szerbekre néztek gyanakodva – mondta.

MINDEN TÁRSADALMI RÉTEG FELLÁZD

A szakértő szerint 1956 nagy tanulsága, hogy valamennyi társadalmi réteg – így például az egykori szociáldemokraták, a Horthy-korszak politikai és közéleti szereplői, a polgárok, a parasztok, a kisiparosok, az értelmiségiek –, vagyis szinte mindenki nemet mondott a kommunista diktatúrának. Csak a szűken vett pártelit tartott ki a rendszer mellett anyagi érdekekből.

– 1956 után természetesen Csongrád megyében is voltak megtorlások, pláne, hogy a forradalom szikrája Szegezen robbant ki. Kivegeztek például a szőregi Földesi Tibort, aki a forradalom időszakában a munkástanácsokban tevékenykedett – mondta Miklós Péter, aki további áldozatként említette Kovács Józsefet, a Magyar Szabadság Párt egykori politikusát, aki a forradalom idején a Szegei Nemzeti Bizottság és a nemzetőrség szervezője volt. Földeshez hasonlóan őt is 1958-ban végezték ki. Megemlégette továbbá a hődmezővásárhelyi Gácsi Lászlót, akit 1956

decemberében sortűzben agyonlőtték a Kálvin téren egy tüntetésen. Az újszentiváni Putnik Tivadarnak pedig – aki először követtele Szegezen 1956 októberében a szovjet csapatok távozását – családjával el kellett hagynia az országot: átszökött a határon Jugoszláviába, haláláig külföldön kellett élnie.

– Nekik nevük és történetük van, ellentétben az áldozatok többségével – hangsúlyozta Miklós Péter, majd hozzátette: a forradalom után 1963–64-ig a Rákosi-korszak elnyomása, az ellenforradalmárok üldözése és számonkérése folytatódott.

– Szegezen például az egyetemistákat terrorizálták. Marosán György államminiszter az egyik egyetemi előadása után az egyik kollégiumban az alvó diákok feje fölé, a falba lövetett, hogy szemléltesse a diktatúra fiatallételmiség-ellenes érzületét – mesélte.

AZ UTOLSÓ DÖFÉS

Utolsó társadalmi réteggé a parasztságot lehetetlenítette el a kommunista diktatúra. 1958 és 1961 között zajlott a tévesztés, a földek elvétele. Csongrád megye lakosságának akkor a többsége földműveléssel foglalkozott.

– A szövetkezesítés a parasztsággal mint társadalmilag, gazdaságilag jelentős réteggel való leszámolás volt. Megjelent új fogalomként a „dolgozó parasztság”, vagyis a tulajdonnal rendelkező paraszt a rossz, a tulajdon nélküli – vagyis a „dolgozó” – a jó paraszt volt – magyarázta Miklós Péter.

GULYÁSKOMMUNIZMUS

1964 után ugyanis látszólagos enyhülés következett. Az elnyomás azonban korántsem szűnt meg, csupán átalakult, és sokkal inkább a lakosság hozzáállása változott, mintsem a rendszer

maga. Az emberek hozzászóltak a félelemhez, a kényszerű óvatossághoz. Az ÁVH helyett létrejött a politikai rendőrség. A megyei rendőrkapitányságok III/III-as ügyosztálya a maga besúgóhálózatával mindenkit számon tartott.

– A kádárizmusban az emberek már megismerték és megtalálták a saját határaikat. Szépen „beidomították” a társadalom. A művészek tudták, hogy milyen témákat érinthetnek, a lakosság tudta, hogy mi az a határ, amíg elmeget családban, közbeszédben, munkahelyi kapcsolatokban. Tabutéma volt például 1956 vagy a szovjet megszállás – magyarázta, majd hozzátette: nézeti szerint éppen ezért akinek vannak konkrét emlékei az 1989 előtti világról, az valamilyen szinten a kommunizmus áldozatának tekinthető.

NAPJAINKBAN VÁLIK TÖRTÉNELEMME

Miklós Péter úgy véli, azért nagyon fontos a mai világban a kommunizmus áldozatairól beszélni, mert immár harminc év eltelt a rendszerváltás óta. Márpedig nagyjából három-négy évtized a transzgenerációs traumák kifizetési ideje.

– A kommunista diktatúra időszakára most válik történelemmé, hiszen akik felnőtt fejjel átélték a rendszerváltást, immár 60–80 évesek. Mára nőtt fel egy olyan nemzedék, amely már nem szüdobogva lát meg egy rendőrt, nem félve lépi át az állambatárt, és nem olyan hivatalnak tekintti a postát, ahol tudja, hogy felbontják leveleit. Tehát az állam elnyomó tartalma a mai hűsönvések világtárlama már nincs jelen – fejtette ki.

Látogasson el hírportálunkra!
delmagyarorszag.hu